

Petr Šmolka

Výběr partnera

Pro nezadané i zadané

psychologie pro každého

**PARTNERSKÉ OČEKÁVÁNÍ
PRINCIP PODOBNOSTI
VÝZNAM PŘITAŽLIVOSTI
PŘÍBĚHY**

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

PhDr. Petr Šmolka
VÝBĚR PARTNERA
Pro nezadané i zadané

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
www.grada.cz
jako svou 2367. publikaci

Odpovědná redaktorka PhDr. Anna Novotná
Sazba a zlom Antonín Plicka
Počet stran 128
Vydání 1., 2005

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2005
Cover Photo © profimedia.cz/CORBIS

ISBN 80-247-1080-3 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6180-0 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

OBSAH

ÚVOD	7
I. OBECNÉ PRINCIPY VÝBĚRU	10
Výběr na principu podobnosti (homogamie)	11
Výběr na principu odlišnosti (heterogamie)	12
Podle nosa poznáš kosa	13
II. PO ČEM ŽENY TOUŽÍ	21
Fyzická přitažlivost	22
Temperamentové rysy	28
Povahové vlastnosti	32
Vlivy orientačních rodin	37
Zájmy, hodnoty, postoje	48
Věk, vzdělání, životní zkušenosti	55
Zakázaní partneři	67
Po čem ženy doopravdy touží	76
III. PO ČEM MUŽI TOUŽÍ	85
Fyzická přitažlivost	88
Temperamentové rysy	93
Povahové vlastnosti	99
Vlivy orientačních rodin	104
Zájmy, hodnoty, postoje	109
Věk, vzdělání, životní zkušenosti	112
Zakázané partnerky	116
Po čem muži doopravdy touží	119
EPILOG	126

ÚVOD

Ta holka si ale uměla vybrat! – Slepé kuře našlo zrno! – Měl víc štěstí než rozumu! – Udělala terno!, ale také Kam dala oči? – Ten si ale (zase) naběhl! – Čím tak tehdy asi myslí? – Každý svého štěstí strojevodoucí! ... Kdo z nás se s podobným výrokiem alespoň jednou v životě nesetkal? Zpravidla jím popisujeme nějakou osudovou životní volbu; jen zřídka např. výběr nových slipů, košile, jízdního kola či v krajním případě třeba i plechového přibližovadla. Jakmile však hodnotíme výběry partnerské, míváme občas pokušení použít dokonce i podstatně jadrnější výroky. Jaksi intuitivně cítíme, že na mnohá úskalí pozdějšího soužití je skutečně „zaděláno“ již na samém počátku vztahu. Často tedy, bohužel, právě ve chvíli, kdy je – jak by řekl právník – naše schopnost rozpoznávací a ovládací přinejmenším výrazně snížena. Emoční a hormonální bouře nejenže poněkud zatemňují šedou kůru mozkovou, ale i naše rozhodovací procesy se až nápadně podobají „ruské ruletě“. Nutno ovšem dodat, že ta oblíbená hra carských důstojníků ve srovnání s výběrem životního partnera vychází jako nevinná dětská hříčka s minimálním rizikem úrazu. Zůstaneme-li u téhož přirovnání, pak bychom pro dosažení srovnatelného výsledku museli ostrými naladovat přinejmenším pět ze šesti komor klasického bubínkového revolveru. Jakoukoli pozdější snahu o nápravu nešťastně osudové partnerské volby lze totiž bez přílišného přehánění přirovnat ke kříšení zesnulého.

Každý z nás potká za život údajně 100 až 150 bytostí, s nimiž by měl šanci na klidné a spokojené soužití. Optimista při podobném konstatování nepochybně zajásá a dodá, že tolik šťastných manželství snad nelze za jeden život ani stihnout. Pesimista je naopak skálopevně přesvědčen, že on vždy neomylně sáhne po někom z těch tisíců zbývajících. Realista se možná bude pídít po informacích, jak by mohl alespoň některou z oněch vhodných bytostí s uspokojivou mírou spolehlivosti rozpoznat. A zároveň, jen s těžko skrývanou nevraživostí, začne závidět psychologům. Každého přece prokouknou, pokud jsou přesto na pochybách, pak mají k dispozici ještě ty své testy a dotazníky.

Drazí bližní, nezávidte jim! Životní osudy a složité manželské peripetie mnohých z nás – touto profesí postižených, by vás snad už dávno mohly vyvést z bludu. Nejenže nejsme nadáni nadpřirozenou schopností nahlížet do hlubin dušiček našich potenciálních partnerů či partnerek; ale dokonce i všechny ty celkem spolehlivé diagnostické pomůcky nám jsou v reálných životních situacích také pramálo platné. Nebo si dovedete představit, jak vás mladý vzdělaný dušezpytec vláčí na taneční zábavě kamsi do ústraní a tam vám, namísto sladkých slůvek a polibků, nabídne tlustý fasciál psychologických testů? Ať je prý neprodleně vyplníte, on si je tak během dvou až tří týdnů vyhodnotí a pak vám sdělí, zda je bližší seznámení možné či nikoli. Netroufám si domyslet, kam byste jej v takové chvíli odeslali, vím jen, že bych tam opravdu nechtěl pobývat.

Na druhou stranu však nelze popřít, že zhruba polovina všech partnerských kolapsů, krizí a rozvodů je skutečně „chybou výběru“. Možná se jen setkali partneři, kteří by každý sám za sebe mohli s někým jiným docela slušně uspět, ale právě oni dva se však měli raději minout. Některé jejich charakteristiky jsou tak těžko slučitelné, že jejich případné soužití se záhy nutně změní v martýrium nedorozumění, konfliktů a střetů. Ještě horší však je, pokud si masochisticky zvolíme partnera z okruhu těch vysoce rizikových. Někoho, kdo je sám s to velice spolehlivě rozbít jakýkoli vztah a v životě by se měl věnovat jiným koníčkům, než opakovaným a zákonitě i neúspěšným pokusům o navázání perspektivního partnerství. V běžné populaci jich je tak 10–15 procent; pozor, tedy zhruba každý sedmý až desátý!

Druhá polovina partnerských selhání jde zřejmě na vrub nedostatku některých, pro soužití nezbytných, dovedností. Ty si však lze při troše snahy někdy ještě doplnit a osvojit. Ať již usilovným samostudiem, nebo za laskavé pomoci příslušných odborníků. Chybný výběr se však opravuje opravdu velice těžko. Zpravidla jen za cenu značného odříkání a schopnosti smířit se s tím, že náš vztah bude vždy náročnější a rizikovější, než by mohl být při jiném výběru.

Komu je tedy určena naše knížka? Především oněm realistům. Může poskytnout náměty k zamyšlení, snad i některá základní vodítka pro úspěšný partnerský výběr. Neaspiruje však na nějaké jednoznačné a spolehlivé návody. Nejen proto, že by se pak mnozí manželští poradci, včetně jejího

autora, museli zřejmě poohlédnout po jiném pracovním uplatnění. Dokonce nejen proto, že život sám by pak byl asi poněkud fádni. Ale především proto, že žádné univerzálně platné návody opravdu nejsou na skladě. Pokud by však zároveň jen trošku podpořila schopnost vyhnout se alespoň těm nejtragičtějším omylům, pak nebyla napsána zbytečně a pak jste se jejími stránkami neprodírali marně. Nezáleží na tom, zda jste teprve na prahu svých prvních osudových voleb, nebo zda jste se již opakovaně přesvědčili o vlastním neomylném talentu vybrat si spolehlivě špatně. Trocha informací ještě nikoho nezabila, nevhodně vybraný partner tu a tam ano. Máte-li však vedle sebe někoho, s kým již léta celkem spokojeně žijete, někoho, kdo je dokonce natolik tolerantní, že vás tuhle knížku nechá v klidu pročítat (a třeba po ní i sám sáhne), pak raději nespekulujte o kvalitě své životní volby a važte si toho, co máte. Nepochybně jste si vybrali dobře!

I. OBECNÉ PRINCIPY VÝBĚRU

O psychologii se občas, zřejmě nikoli neprávem, hovoří jako o vědním oboru, který jen klopotně, zdlouhavě a draze dospívá k tomu samému, co je už dávno obsaženo v lidových úslovích. Což mimochodem zcela jistě platí i pro složitá bludiště partnerských výběrů. Pravda, asi jen málokterou partnerku zrovna nadchnete, pokud na její dotaz „Miláčku, co máš na mně tak rád, že sis vybral zrovna mne?“ pouze suše odtušíte, že „Přece vrána k vráně sedá.“. Okamžitě jí budou jasné pouze dvě věci: že jste ji právě nazvali vránou, a že jste nevychovaný hulvát. Pokud však z paměti či z odborné literatury vylovíme poznatek, že jsme si ji přece zvolili na principu „homogamie“, nebude mít sice zřejmě ani potuchu o čem mluvíme, raději však ale spolkne případné výhrady. Když pro nic jiného, tak proto, aby před námi nevypadala jak ta hloupá vrána. Přitom nesdělujeme nic jiného, než naznačilo citované vraní úsloví. Stejně tak ovšem partner, jemuž důvěrně špitnete, že jej máte rády přece proto, že – jak známo – „protivy se přitahují“, opravdu těžko zjihne dojetím. Pochopí jen, že jej považujete za „protivu“ a neprodleně se začne vehementně bránit. Nejlépe útokem. Uchýlíte-li se však k pojmu „heterogamie“, tedy výběru na principu kontrastu protikladů a vzájemného doplňování, bude to hned „jiná káva“.

Přitom všechny psychologické výzkumy, jakož i klinická zkušenost dospívají k témuž – člověk si partnera vybírá podle sebe. Buď hledá svou „vránu“, nebo svého „protivu“. Často dokonce obojí zároveň. V některých charakteristikách může být podobnost nezpochybnitelnou výhodou, v jiných však budeme naopak těžit spíše ze vzájemného kontrastu a doplňování. Jde jen o to, abychom vše, obluzeni intenzivními emocemi fáze intenzivní zamilovanosti, nějak moc nepomotali. V čem je tedy výhodná ona podobnost, v čem naopak kontrast?

Výběr na principu podobnosti (homogamie)

Člověk, který nemá rád sebe, nemůže prý mít opravdu rád ani druhé.

Navzdory vcelku snadné prokazatelnosti daného tvrzení bychom však u něj jen velice těžko prokazovali nějakou lineární souvislost. Souvislost, z níž by plynulo, že čím raději máme sami sebe, tím více lásky jsme s to poskytovat. Vzato totiž do důsledků, byl by pak modelem ideálního partnera snad jen bájný Narcis. Což je jistě představa dost děsivá. Přesto bychom však měli připustit, že alespoň některé partnerské výběry jsou poznamenány především hledáním podobnosti. Podobnosti s tím, co máme na sobě rádi – základních hodnot, preferovaných aktivit, životních projektů a cílů, životního stylu. Zde všude bývá shoda nebo alespoň podobnost nepochybnou výhodou.

Nezřídka se však, bohužel, opíráme pouze o slovně deklarované postoje, aniž bychom se více zajímali o kořeny, ze kterých pramení a na nichž jsou založeny. Mnohem více by možná napověděly a větší pravděpodobnost shody garantovaly třeba podobné zkušenosti z původních rodin, nepříliš odlišné kulturní vzorce, které nás od dětství formovaly, jakož i zdánlivé maličkosti dané tím, zda jsme vyrůstali ve městě či na venkově, v rodinném domku či paneláku atp. Podrobněji se k těmto vlivům vrátíme ještě v dalších kapitolách.

V naší kultuře stále hraje při partnerském výběru významnou roli i homogamie věková (bereme si v podstatě své vrstevníky), vzdělanostní a možná i sociální. Vztahy stárnoucích zazobaných uhlobaronů či naftařských magnetů a mladičkových naivních květinářek patří sice i u nás k jakémusi pomyslnému partnerskému folklóru, jen zřídka jde o vztahy perspektivní. Nejen proto, že těm letitým zbohatlíkům již tak jako tak moc dlouhodobějších perspektiv nezbyvá, ale možná i proto, že oněm naivním květinářkám bývá u nás zpravidla přiznávána jiná, nepříliš důstojná role partnerek pouze „na přilepšenou“. Chcete-li, pak tedy milenek.

Dosti výrazná bývá u nás při partnerském výběru i homogamie rasová a národnostní. Sňatky partnerů z výrazně odlišných kultur jsou v české kotlině a na moravských polích stále ještě spíše značnou raritou, než běžným jevem. V souvislosti s rostoucí migrací můžeme však celkem brzy očekávat dost výrazný posun. Genetici jistě zajásají! U partnerů z různých kultur se totiž významně snižuje riziko dispozic ke stejným genetickým chorobám a vadám. Partnerští a manželští poradci si vůči tomu zřejmě uchovají jistou míru rezervovanosti. Až příliš dobře si uvědomují, jak obtížné může být překonávání vlivů značně odlišných kulturních vzorců.

Možná bychom neměli zapomínat ani na homogamii tzv. „sourozenec-kých konstelací“. Tedy na analogickou zkušenost obou partnerů s pozicí mezi sourozenci. Navzdory tomu, že jde o teorii, které se dostává v posledních letech poměrně značné publicity, nezdá se, že by toto hledisko hrálo při partnerských volbách nějakou výraznější roli. Alespoň ne roli vědomou.

Až neúměrný důraz bývá někdy kladen na představu ideálního soužití typu „jedno tělo, jedna duše“. V krajním případě může vést k popírání existence jakýchkoli odlišností, či dokonce k jejich trestání, k tlaku na vnější atributy ztotožnění (unisex móda) a na přílišnou uzavřenost soužití. Dotaženo ad absurdum, rušivě by pak mohly působit i odlišnosti anatomické a ideální volbou by tedy měl být náš vlastní klon.

Výběr na principu odlišnosti **(heterogamie)**

Partneri si prý mají být natolik podobní, aby si mohli navzájem porozumět, a natolik odlišní, aby se mohli milovat.

Možná bychom měli i toto tvrzení brát tak trochu s rezervou. Pravda, jisté drobné odlišnosti, především anatomické, mohou být zvláště u heterosexuálů docela praktické. Zřejmě však nejde pouze o ně. Heterogamní výběr je založen na principu vzájemného doplňování. Nic proti, leč ani s odlišnostmi bychom to neměli přehánět. Ona zdánlivá výhoda navzájem

se přitahujících protikladů by se nám pak mohla totiž vymknout. Možná platí pro některé osobnostní rysy, především pro ty, které nějak souvisí s rozhodováním v páru. Jisté je o něco výhodnější sejít se ve vztahu s někým, kdo je ochotný ustoupit, jsme-li sami dominantní. Případně s někým, komu rozhodování nedělá potíže, pokud pro nás samotné představuje téměř nepřekonatelné dilema i volba, zda si nejprve obujeme levou a pak pravou botu či naopak. Poněkud spornější však může být kombinace partnera hodně emotivního s racionálním, stejně tak partnera na výkon zaměřeného s někým, pro koho je významný především vztah. Ne vždy bývá podobná snaha nahradit vlastní deficit prostřednictvím toho druhého zrovna nejlepší cestou ke štěstí. Také heterogamie věková, vzdělanostní, kulturní a sociální má nepochybně své hranice, jejichž překročení bývá spojeno s řadou úskalí – viz další kapitoly.

Velice destruktivní bývají také až příliš propastné rozdíly v tom, co se někdy nazývá „hodnotou pro vztah“, případně „hodnotou pro manželství“. U žen je v naší kultuře stále ještě hodnota pro manželství založena dost na vnější přitažlivosti, na zdraví jako předpokladu úspěšné reprodukce a zřejmě i na schopnosti vytvořit ten těžko definovatelný pocit domova. U mužů pak na schopnosti imponovat a na profesní úspěšnosti. Kombinace typu milá atraktivní kráska a neimponující bulík, stejně jako profesně úspěšný muž s velkým „em“ a neduživá šedivá myška, nebývají zrovna moc perspektivní. Zdá se, že alespoň v těchto faktorech podoba lásce nebrání, spíše prospívá. Což ovšem ještě automaticky neznamená, že dva mladí, krásní a úspěšní se spolu zaručeně v obapolné lásce dožijí důchodového věku, natož pak aby totéž neodvratně hrozilo dvěma neduživým životním outsiderům.

Podle nosa poznáš kosa

Budiž! Sice mi poněkud uniká onen životně nepochybně důležitý význam včasného a správného rozpoznávání opeřenců, ale u kosů je vše zřejmě docela snadné. Snad jen s jednou drobnou výhradou – ještě jsem neviděl nosatého kosa. Opusťme však nepochybně zajímavé pole

ornitologie a vraťme se k našemu tématu. Snad i nepříliš bystrý čtenář již pochopil významnou roli partnerské volby pro kvalitu budoucího soužití; ti bystřejší možná i základní principy výběru homogamního a heterogamního. Decentně pomínu kapitolku, ve které bychom se mohli věnovat činnosti, jež je zpravidla vyhrazena patologům. Tedy pitvě, či přílišnému rozpitvávání charakteristik pro soužití vhodnějších a méně vhodných. Jednak to již za mne udělali mnozí jiní, jednak si nejsem jist, že by takové počínání mělo jakýkoli významnější praktický smysl. Nakonec bychom stejně dospěli k témuž poznatku, který každý z nás zná, či alespoň správně tuší. Ke zjištění, že některé charakteristiky vhodnější jsou a jiné nikoli. Méně se již ovšem shodneme v tom, jak je dostatečně včas a hlavně správně rozpoznat. Pravda, i u nás se již dnes můžeme setkat s poněkud úzkostlivými pedanty, kteří své potenciální partnery vláčí k psychologům s celkem jasně formulovanou zakázkou: „Prosím vás, jukněte mi na ni (na něj), můžete ji (jej) i otestovat, ať vím, co mne čeká!“ Ti trochu sebekritičtější se dožadují i posouzení vzájemné kompatibility („Hodíme se k sobě?“). Nic proti! Zvláště tam, kde jde třeba o zdatného sňatkového recidivistu a ve hře jsou i nezletilé děti, může být podobná opatrnost docela na místě. Na druhé straně musím přiznat, že stejné počínání milenecké dvojice na prahu dospělosti mi připadá zatím přece jen poněkud netradiční.

Pro všechny ostatní bych tedy nabídl mnohem raději pár celkem ověřených poznatků. Netoužíme-li po zajíci v pytli a nechceme-li, aby se ve zmíněném obalu neocitl záhy i náš vztah, pak bychom si již v průběhu známosti měli všimnout alespoň některých signálů, které nám ten druhý poskytuje. Mohou být stejně spolehlivým zdrojem poznání jako psychologické testy. Jen vědět, čeho si všimnout a co lze z jakých signálů rozpoznat.

Již téměř před padesáti lety si psychologie velice oblíbila jedno téma. Můžeme se s ním setkat pod různými názvy (interpersonální percepce, poznávání člověka člověkem, vytváření dojmů o druhých lidech...), vždy však znamenají v podstatě totéž. Tedy to, jak si vytváříme dojem o druhých lidech, jakými principy se přitom řídíme a jak spolehlivé jsou jednotlivé zdroje poznání. Pokusme se zmínit alespoň o těch základních.

To, co nám druhý říká

Zdánlivě nejjednodušší cesta k poznání. Chceš-li se o druhém něco dozvědět, tak se jej na to zeptej! Ne vždy však bývají ty nejjednodušší cesty zároveň také nejspolehlivějšími. Zvláště pak v situacích, které jsou pro nás nějak životně významné. Jen pro ilustraci – představa, že adeptka studia oboru vychovatelství pro mateřské školy odpoví při přijímacím pohovoru (na rafinovaný dotaz „A jaký máte vztah k dětem?“) tak, že prohlásí: „Nic proti, přesto si myslím, že lidé by se měli raději rodit dospělí, kdo se má s těma harantama trápit!“, taková představa je jistě poněkud absurdní. Podobně opatrní bychom však měli být i vůči výrokům partnerů ve fázi „ptáčeků lapání“. Dokonce i kdyby šlo o výpovědi vcelku snadno ověřitelné. Stačí, budeme-li dostatečně neomaleni a poptáme se naší plnoštíhlé partnerky, kolik že vlastně váží. Pokud je tak srdnatá nebo zamilovaná, že nás rovnou neodkáže do patřičných mezí a nějakou cifru uvede, pak bychom si ji rozhodně neměli ověřovat na nejbližší decimálce. S pravděpodobností, hraničící až s jistotou, bychom museli nabýt dojmu, že ta poťouchlá váha nějak přidává. Což ale teprve, budeme-li se dotazovat na skutečnosti méně zjevné. Opravdu si myslíte, že na dotaz, jak by si představoval třeba dělbu domácích prací, dostanete od partnera jinou odpověď, než právě tu, kterou byste slyšet chtěla? Musel by být šílenec, kdyby jen suše odušil, že takové ty ženské práce, jako vaření, nakupování, praní, žehlení, uklízení, starost o děti, mytí nádobí, tapetování, údržbu auta, opravy domácích spotřebičů, šití, jakož i kompletní péči o chalupu včetně topení, štípání dříví, omítání a transport uhlí do sklepa by nechal na vás. No, a on by pak jaksi vhodně reprezentoval rodinu navenek a vy byste jeho ústy mohla konzumovat plody své práce.

Vůči tomu, co nám potenciální partner říká, bychom si tedy měli uchovat jistou míru zdravé skepse. Přesto však může být docela užitečné sdělit si navzájem alespoň pár základních očekávání: kde bydlet, zda a kdy mít děti, jak trávit víkendy a dovolené, jak s penězi, s kontakty se širšími rodinami atp.

To, jak se ten druhý chová

Své chování míváme přece jen méně pod kontrolou než verbální projev. I zde je ovšem užitečné vyrovnat se s jedním zádrhelem: naše chování je do značné míry určováno rolemi, do nichž vstupujeme. Každý jich přitom během života zastáváme celou řadu. Některé jsou trvalé (např. role pohlavní), některé dlouhodobé (role manžela, dcery, často také role pracovní), některé jsou rolemi pouze krátkodobými (např. role kupce auta, cestujícího v metru atp.). Roli lze chápat také jako určité předepsané chování. Pokud se tedy chováme právě tak, jak nám naše role předepisují, nemá naše jednání jinou informační hodnotu než tu, že jsme s to dané roli dostát. Jakmile se však začne něčí chování roli výrazněji vymykat, odlišovat se od očekávaného, lze je naopak vnímat jako osobitý projev odrážející některé další charakteristiky svého nositele. Pro poznání tedy jistě cenný zdroj. Podobných projevů si povšimneme celkem snadno. Ten člověk se prostě chová jinak, než bychom v dané situaci očekávali. Pokud se stejná odchylka od očekávaného chování projevuje opakovaně a v různých rolích, můžeme za ní celkem oprávněně vidět nějaký stabilní osobnostní rys (pasivitu, laskavost, agresivitu, netrpělivost, úzkostnost a spoustu dalších).

Kontext

Pro rozpoznání některých osobnostních rysů není jistě nepodstatné, v jakém kontextu máme možnost jednání druhého posuzovat. I proto bývají tzv. zprávy „z druhé ruky“ dost nespolehlivým zdrojem informací – chybí jim právě ten patřičný kontext. Pokud náš potenciální partner vykládá velice vtípné, ale trochu lechtivé historky na rozverném večírku společensky již lehce znavených přátel, budeme z jeho projevu odvozovat zřejmě jiné charakteristiky, než kdyby tytéž historky vykládal třeba na zádušní mši za blízkého zesnulého.

Jiný typ kontextu nám však poskytují i předchozí zkušenosti. Tvrzení, jako třeba „Myslím to (s tebou) upřímně“ od někoho, kdo nás už opakovaně zklamal a obelhal natolik, že mu jen s obtížemi věříme nos mezi očima, budeme asi vnímat rezervovaněji, než kdyby nám totéž tvrdil někdo jiný. Třeba člověk, ve kterém jsme se až dosud nikdy nezklamali.

To, jak ten druhý vypadá

Fyzický vzhled hraje při výběru partnera bezesporu značnou, na počátku často dokonce rozhodující roli. Jistá míra tělesné přitažlivosti bývá mnohdy tím prvním, co nás motivuje ke snaze o sblížení. I nadále je však pro vztah jistou výhodou, může-li naše oko spočinout na tom druhém se zalíbením. Bylo by trochu hloupé, kdyby se nám při takovém pohledu naopak mělo dělat lehce mdlo. Horší však je, že se zároveň někdy jen těžko ubráníme pokušení odvozovat ze vzhledu i některé další charakteristiky. Jako bychom se chtěli řídit pořekadlem o nosatých kosech. *Okno, do duše okno. – Jiskrný zrak a klenuté čelo dávaly tušit jeho pronikavý intelekt. – Její velké retы byly neklamným znamením téměř až živočišné smyslnosti.* Podobných (s odpuštěním) pitomostí, bychom mohli jistě každý uvést ještě spoustu. Ačkoli se nikdy nepodařilo prokázat jejich platnost, stejně nás ovlivňují. Navíc se s nimi pojí ještě jedna zlotřilost. Tím, že jsou lidem dané kultury většinou společné (kulturou dané stereotypy), panuje pak v podobných soudech značná shoda. Z rysů obličeje lze přitom celkem spolehlivě dešifrovat rasu, věk, někdy pohlaví (zvláště to poslední je však pro partnerský výběr celkem dost podstatné). Lze rozpoznat i převládající emoční ladění (podle charakteristického tvaru vrásek). A možná i to, jaký styl života se do oné tváře vepsal (ošlehanost mořskými či vysokohorskými větry vypadá opravdu trochu jinak než ošlehanost kavárenskými ventilátory).

Navzdory některým pokusům o tzv. „somatotypologii“ nebývá ani tělesná stavba příliš spolehlivým zdrojem informací. Může snad upozorňovat na některé poruchy příjmu potravy – mentální anorexie formuje postavu opravdu jinak než usilovné obžerství. Při troše snahy z ní lze odvodit i převládající způsob trávení volného času (pravidelné vzpírání činek se projeví na jiných partiích než stejně pravidelné vzpírání pullitrů či stránek děl antických myslitelů). Což samozřejmě cosi vypovídá i o dalších „vzpečáčových“ charakteristikách.

To, jak se ten druhý upravuje (češe, líčí, obléká...)

Zatímco stabilní rysy obličeje a tělesnou stavbu můžeme ovlivňovat opravdu jen velice málo (pokud se nerozhodneme pro zákrok plastického chirurga, případně pro cvičení, dietu, či jinou formu sebepoškozování), svou vnější úpravu míváme naopak dost pod kontrolou. To, jak se strojíme, líčíme a češeme, závisí hodně na našem rozhodnutí; někdy ovšem i na počtu disponibilních bankovek či vlasů. Ať tak či onak, vždy tím cosi signalizujeme. Buď vlastní sebepojetí, nebo to, jak chceme na okolí působit. Úsporné dívčí šatečky „model E 55“, případně „Perlovka“ či „Prašná brána“ si pak budeme spojovat zřejmě s jinými asociacemi, než třeba slušivou kreaci na téma „staropanenská industriální učitelka konce XIX. století“. Pozor, v obou případech může však jít i o rafinované mimikry! (Ze svých studentských let si ještě velice dobře vybavuji počínání spolužaček, když byly chuděry nuceny v jednom dni skládat dvě zkoušky. Jednu u paní docentky, která nesnášela děvy, co by vypadaly lépe než ona. Tedy prakticky žádnou. Druhou pak u mladého asistenta, o němž bylo známo, že jeho oko velice rádo spočine, zvláště pak, má-li na čem. Milé spolužačky se tak mezi jednotlivými zkouškami převlékaly téměř jako modelky na módní přehlídce.)

To, v jakých podmínkách partner vyrůstal

V jaké rodině, jak v ní byly rozděleny základní role, v jakém prostředí, jaké hodnoty a postoje jej formovaly či deformovaly... V dalších kapitolách se k významu těchto faktorů budeme opakovaně vracet. Jen těžko lze jejich význam přecenit, je však velmi snadné jej nedocenit. Zvláště proto, že nám dnes pídění se po podobných informacích připadá přece jen kapku nepatřičné. Zlaté dohazovačky! Tohle vše měly ony naopak zmapované zpravidla velice dokonale.

Mimika, pantomimika, oční kontakt

Mimika a pantomimika jsou zdrojem informací o aktuálně prožívaných emocích. Výraz tváře naznačuje druh emoce, doprovodné pohyby její intenzitu.

Zřejmě jen velice obtížně bychom však hledali jiné tak rychle se měnící charakteristiky. Ačkoli nás tedy partnerem vyjadřované emoce zasahují mnohdy velice intenzivně, sotva bychom v nich našli zdroj informací o jeho trvalejších (a pro soužití jistě také významnějších) rysech. Totéž samozřejmě platí i pro oční kontakt, případně pro intonaci hlasu. Konstatování, že se jejich pohledy setkaly a oběma bylo vše hned jasné, zní docela sympaticky a stejně sympaticky se může vyjímat i na stránkách stěžejních děl tzv. červené knihovny. Užitečná hodnota pro partnerský výběr se však nezadržitelně blíží nule. Oční kontakt má svou jen těžko zastupitelnou roli jako regulátor komunikace. Dáváme jím druhému najevo, že my jsme svou promluvu ukončili a nyní čekáme jeho reakci. Považovat jej však za projev eroticky podbarveného zájmu může být dost zavádějící. Co když jde jen o zvědavý pohled examinatora, který by se rád konečně dočkal naší odpovědi? Nemáme-li ani tušení, na co se nás vlastně ptá, natož abychom měli k dispozici uspokojivou znalost, pak budeme zřejmě opravdu jen velice obtížně považovat jeho upřený zpytavý pohled za erotizující afrodisiakum.

Doteky, vzdálenost, orientace

Mohou také mnohé napovídat. Často jsou prvním signálem toho, jaký typ kontaktu bychom měli očekávat. Nenamlouvejme si, že někdo, komu dělá naše fyzická blízkost evidentně zle, točí se k nám zásadně zády a na náš letmý dotek reaguje jak na uštknutí hadem, že někdo takový je pouze nesmělý a ve skrytu duše touží po naší blízkosti. Mnohem pravděpodobněji touží po něčem (někom) úplně jiném. Pokud ne, pak není nesmělý, ale spíše sociálně indolentní. Což zní jistě vznešeněji, než tvrzení, že je tak kapku vztahově tupý. Naopak patrná snaha zmenšovat prostorový odstup, spojená s náznakem letmých doteků, je nepochybně výrazem zájmu. Ať již o vaši peněženku nebo o jinak motivovanou blízkost. Vyloučíte-li ještě potenciální agresory a sexuální devianty, pak lze podobné počínání považovat za celkem spolehlivý signál zájmu o bližší seznámení.